

OILAVIY MUHITNING BARKAMOL FARZAND TARBIYASIGA, PSIXOLOGIK RIVOJLANISHIGA TA’SIRI

Bahronova Mavluda O‘tkir qizi

*Buxoro innovatsion ta’lim va
tibbiyot universiteti assistenti
bahronovamavluda92@gmail.com
Tel: +998993373971*

Annotatsiya: Oilaviy muhit har bir insonning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi omillardan biridir. Ayniqsa, farzand tarbiyasi va ularning psixologik rivojlanishida oilaning roli beqiyosdir. Bola dunyoga kelganidan boshlab, u avvalo oilasida muayyan qadriyatlarni, munosabatlarni va axloqiy mezonlarni o‘zlashtira boshlaydi. Shu sababli, sog‘lom, mehrga boy va tarbiyaviy jihatdan boy oilaviy muhit barkamol avlodni shakllantirishda muhim poydevor vazifasini bajaradi. Bu maqolamizda jamiyatning asosiy ustuni bo‘lgan oila barkamol farzand tarbiyalashning maskani ekanligi haqida so‘z yuritamiz.

Kalit so‘zlar: oila, ota-ona, oilaviy muhit, oilaviy qadriyatlar, xulq-atvor, ijtimoiy xavfsizlik, o‘zlikni anglash

Annotation: The family environment is one of the key factors in shaping an individual's personality. In particular, the role of the family in child upbringing and their psychological development is invaluable. From the moment a child is born, they begin to absorb certain values, relationships, and moral standards within the family. Therefore, a healthy, affectionate, and educationally rich family environment serves as a crucial foundation in raising a well-rounded generation. In this article, we will discuss how the family, as the cornerstone of society, plays a central role in nurturing well-developed children.

Keywords: family, parents, family environment, family values, behavior, social security, self-awareness.

Аннотация: Семейная обстановка является одним из решающих факторов в формировании личности каждого человека. Особенно велика роль семьи в воспитании детей и их психологическом развитии. С момента рождения ребёнок начинает усваивать определённые ценности, отношения и моральные нормы внутри своей семьи. Поэтому здоровая, наполненная любовью и образовательным содержанием семейная атмосфера играет важнейшую роль в воспитании гармоничного поколения. В этой статье мы расскажем о том, как семья, являясь основой общества, является местом для воспитания гармонично развивающихся детей.

Ключевые слова: семья, родители, семейная обстановка, семейные ценности, поведение, социальная безопасность, самосознание.

KIRISH

Oilaviy muhit — bu oila a‘zolari o‘rtasidagi munosabatlar, muloqot turlari, tarbiya uslublari, emotsional holatlar, qadriyatlar va ma‘naviy muhit yig‘indisidir. Bu muhit farzandga to‘g‘ridan-to‘g‘ri yoki bilvosita tarzda ta‘sir ko‘rsatadi. Oiladagi mehr-oqibat, o‘zaro hurmat, tinchlik va birdamlik bolada ijobiy xarakter xususiyatlarini shakllantiradi. Jamiyat bardavomligi oshirish uchun avvalo, oilalarning birdamligini, jipsligini saqlab qolishimiz lozim.

ASOSIY QISM

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoev ta’kidlaganlaridek “Oila jamiyatning asosiy bo‘g‘inidir hamda u jamiyat va davlat muhofazasidadir. Nikoh O‘zbekiston xalqining an‘naviy oilaviy qadriyatlariga, nikohlanuvchilarning ixtiyoriy roziligiga va teng huquqliligiga asoslanadi. Davlat oilaning to‘laqonli rivojlanishi uchun ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy va boshqa shart-sharoitlar yaratadi.” Bu fikr orqali yurtboshimiz shaxslararo munosabat va muloqot ijtimoiy taraqqiyotdagi muhim hodisa ekanligini ta’kidlaydi. Oilaviy munosabatlar tizimi juda murakkab va ancha teran mazmunga ega bo‘lib, o‘z ichiga er-xotin o‘rtasidagi, ota-ona va farzandlar, aka-uka va opa-singillar o‘rtasidagi va shu kabi qator munosabatlar tizimini o‘z ichiga oladi. Oiladagi shaxslararo munosabatlar va muloqot shaxs shakllanishining muhim omili hisoblanadi. Har bir jamiyatda oilaning tarbiya jarayoniga bo‘lgan qarashlar, oilaning iqtisodiy holati, ijtimoiy stratifikatsiyasi, urf-odatlar va qadriyatlar tizimiga asoslanib, turlicha shakllangan.

Masalan, o‘rta asrlar va zamonaviy davrlar o‘rtasida farzand tarbiyasiga bo‘lgan yondashuvda katta farqlar mavjud. O‘rta asrlarda oilada tarbiya ko‘proq axloqiy jihatlarni o‘rgatishga qaratilgan bo‘lsa, zamonaviy jamiyatda bu jarayon ilmiy va psixologik nuqtai nazardan ilgari surilmoqda. Zamon o‘tishi bilan farzand tarbiyasi ko‘proq ilmiy asoslar bilan boyitilgan, ota-onalar o‘z farzandlarini nafaqat axloqiy, balki ilmiy, estetik va ijtimoiy jihatdan ham rivojlantirishga intilishgan. Bu esa o‘z navbatida, farzand tarbiyasining butun jamiyat uchun ahamiyatini yanada oshirgan. Jamiyatning tarixiy rivojlanish bosqichlari, oiladagi tarbiyaning o‘zgarishini ta’minlagan, chunki har bir jamiyatda tarbiya, jamiyatning umumiy holati va qadriyatlari bilan uzviy bog‘liqdir. Farzandning o‘zi ham bu jamiyatning bir a’zosidir, shuning uchun u oila orqali o‘rgangan qadriyatlarni jamiyatda amalga oshirishga tayyor bo‘ladi. Oila, farzandni nafaqat o‘zining yuksalishi uchun, balki jamiyatning kelajagi uchun ham tayyorlashga mas’uldir.

Oila tarbiyasining filosofik asoslari va farzandning ruhiy inqilobi.

Farzand tarbiyasi jarayonini faqatgina amaliy yoki ijtimoiy nuqtai nazardan ko‘rmaslik kerak. Bu jarayonning asosida yotgan falsafiy tamoyillar, farzandning o‘zligini anglashdagi jarayonlar va uning ruhiy rivojlanishiga qo‘yilgan asoslar ham katta ahamiyatga ega. Tarbiyaning falsafiy asoslari insonning o‘ziga, boshqalarga, tabiatga va jamiyatga nisbatan o‘zaro hurmatini va adolatni shakllantirishni nazarda tutadi. Farzandning o‘zlikni anglash jarayoni uning ruhiy inqilobini, ya’ni uning individ sifatida shakllanishini anglatadi. Bu

jarayon davomida farzand o‘zining hissiy, ma’naviy va axloqiy dunyosini shakllantiradi. Farzandning tarbiyasi oilada nafaqat o‘zgacha bilimlarni o‘rganish, balki uning ruhi va aqliy salohiyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Ota-ona, farzandni jamiyatdagi bir shaxs sifatida shakllantirib, unga birinchidan, dunyoqarashni, ikkinchidan, umumbashariy qadriyatlarni o‘rgatadi. Oila, farzandning o‘zini qanday anglashini, o‘ziga bo‘lgan ishonchini, hissiyotlarini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda bevosita ishtirok etadi. Bu jarayonning har bir bosqichi, uning jamiyatdagi kelajagini belgilaydi. Oilada farzandga bo‘lgan munosabat — uning kelajakdagi shaxsiyati, jamiyatdagi o‘rni va muvaffaqiyati uchun asosiy omildir. Quyidagi jihatlar tarbiya jarayonida katta ahamiyat kasb etadi: Bolaga beriladigan mehr va e’tibor, uning o‘ziga bo‘lgan ishonchini shakllantiradi. Farzandning harakatlarini haddan tashqari cheklash yoki butunlay erkin qo‘yib yuborish salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Avtoritar (qat’iy), demokratik (muloqotga asoslangan) va befarq tarbiya uslublari bolada turli xarakter xususiyatlarini shakllantiradi. Oiladagi ijobiy yoki salbiy muhit bolaning emotsional holatiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qiladi. Quyidagilar bunga misol bo‘la oladi: O‘ziga ishonch: O‘z fikrini bimalol bildiradigan, quvnoq, tashabbuskor bolalar ko‘pincha sog‘lom oilaviy muhitda voyaga yetgan bo‘ladi. Emotsional barqarorlik: Oilada doimiy mojarolar bo‘lsa, bu bolada xavotir, qo‘rquv, hatto depressiyaga olib kelishi mumkin. Ijtimoiy ko‘nikmalar: Bolaning atrofdagilar bilan qanday munosabatda bo‘lishi, do‘stlar orttirishi, jamoaviy ishlarda ishtirok etishi oilada o‘rgatilgan qadriyat va ko‘nikmalarga bog‘liq.

XULOSA

Farzand tarbiyasining ijtimoiy xavfsizligi jamiyatning kelajagi porloq ekanini belgilab beradigan omil hisoblanadi. Farzand tarbiyasi oila ichida boshlanib, jamiyatning barcha qatlamlariga ta’sir o‘tkazadigan murakkab va zamonaviy tizim hisoblanadi. Oila ichidagi tarbiya, farzandning ma’naviy va ijtimoiy taraqqiyotini shakllantirib, uning kelajagini jamiyat bilan birgalikda qayta yaratadi. Oila, nafaqat bola uchun tarbiya berish, balki uning psixologik, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishini ta’minlashda ham mas’uliyati katta o‘ringa ega. Bu tizim, jamiyatning asosiy birligini tashkil etadi va har bir farzand jamiyatga ulkan ta’sir o‘tkazadigan bir individ sifatida shakllanadi. Oila tarbiyasining ahamiyati shundaki, u nafaqat farzandning hayotini, balki butun jamiyatni o‘zgartirishga qodir bo‘lgan bir kuchdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Davletshin, A. "Oilaning psixologik muhitini shakllantirish". Toshkent: Sharq, 2016.
2. Bahronova M.O. “ Komil farzand sifatlari, oilada farzandni barkamol qilib tarbiyalashning ijtimoiy-psixologik omillari ”. Vol. 1 No. 5 (2025): STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS

3. Bahronova M.O‘ “ Oilada farzandni barkamol qilib tarbiyalash yo‘llari” SCINE SHINE International scientific journal 15.01.2025. 186-188 bet
4. Usmonxon Alimov “Oilada farzand tarbiyasi” Toshkent- “Movarounnahr ”, 2014. 486 b.
5. A.Fitrat “Oila yoki oila boshqarish tartiblari” 2-nashr, –Toshkent: “Ma’naviyat”. 2000. – B.112. 55
6. Shoumarov G‘. B “Oila psixologiyasi ”- o‘quv qo‘llanma . Toshkent “ Sharq ”-2010